

DOI: 10.31648/kpp.6731

Maja Ściechowicz

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0002-2561-9083

e-mail: prawomaja1997@gmail.com

Nienawiść na tle rasowym w Polsce

Wstęp

Uczucie szeroko pojętej nienawiści może mieć wiele źródeł. Niniejszy artykuł odnosi się do nienawiści na tle rasowym, która jeszcze przed 2010 r. nie była jeszcze tak znanym i powszechnym zjawiskiem o tyle, że przejawy nienawiści czy przejawy agresji na tle rasowym nie były zgłaszane przez poszkodowanych.

W XXI w. nienawiść jest zjawiskiem powszechnym i przejawia się wśród ludzi młodych, a także wśród starszego pokolenia. Problematyka przestępstw na tle nienawiści należy do zagadnień interdyscyplinarnych. Jej analiza wymaga odwołania się do dorobku nauk prawnych, politologii, nauk o bezpieczeństwie, socjologii, psychologii, a w pewnym zakresie również do historii, jak również badań statystycznych¹. Coraz częściej pojawiające się w naszej przestrzeni publicznej wydarzenia związane z atakami nienawiści na tle rasowym budzą z jednej strony ogromny niepokój, z drugiej wywołują także ogromne emocje wśród ludzi. Jednak nie każda osoba ma na tyle odwagi by, po pierwsze, im się stanowczo przeciwstawić, a po drugie – by o tym głośno mówić. Często jest tak, że jedna osoba lub nawet bardzo mała grupa ludzi nie stanie w obronie osoby, której dotyczy nawet słowny atak nienawiści na tle rasowym (nie wspominając już o przejawach napaści fizycznych), choć te spotykane są bardzo często w miejscach publicznych, takich jak metro, kawiarnie czy centra handlowe.

Mając na uwadze obszerne migracje ludności różnego pochodzenia oraz rozwój programu Erasmus² w Polsce (w tym także na uniwersytetach), autorka

¹ M. Duda, *Przestępstwo z nienawiści. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, Olsztyn 2016, s. 22.

² Program Erasmus został uruchomiony przez Komisję Europejską 15 czerwca 1987 r. i obejmuje szkolnictwo wyższe. Jego celem jest finansowanie wyjazdów studentów na studia

niniejszego tekstu postanowiła podnieść problematykę nienawiści ukierunkowanej w inną kulturę, wyznanie, kolor skóry czy światopogląd. Celem artykułu jest przede wszystkim wyjaśnienie pojęcia nienawiści na tle rasowym w odniesieniu do różnych aspektów, popartych wieloma sytuacjami z życia codziennego. Być może nawet niektórzy z nas nie zdają sobie nawet sprawy z ogromu i powagi tego zjawiska. Autorka pragnie również zwrócić uwagę na to, czym w ogóle jest rasizm i nienawiść z nim związana i przedstawić sposoby postępowania, pozwalające zapobiec działaniom na tle rasistowskim oraz wszelkim przejawom nienawiści na co dzień i w przeszłości.

Pojęcie *nienawiść*

W potocznym rozumieniu *nienawiść* można zaliczyć do uczuć (możne je porównać także do strachu). Antonimem tego pojęcia jest miłość. Krótko mówiąc, jest to uczucie jak każde inne, jednakże odzwierciedla uczucia bardzo negatywne. „Słownik języka polskiego” jednoznacznie tłumaczy pojęcie nienawiści jako uczucie silnej niechęci, wrogości do kogoś lub do czegoś³, co często związane jest z chęcią zniszczenia tej osoby⁴. Natomiast przytaczając definicję ze „Słownika psychologii”, jest to głęboka, trwała i intensywna emocja, wyrażająca złość, gniew i wrogość wobec osoby, grupy lub przedmiotów⁵. Trafnym dookreśleniem tego uczucia są przymiotniki, takie jak: mściwa, zawzięta, wściekła, zawzięta oraz ślepa⁶. To ostatnie określenie jest idealnym przykładem podobieństwa między miłością a nienawiścią. Cechując nienawiść przymiotnikiem ‘ślepa’, można powiedzieć, że z jednej strony można gdy wybucha, nie liczy się z niczym i z nikim⁷, a z drugiej strony, mówiąc o ślepej nienawiści, można śmiało powiedzieć, że „nie chce patrzeć”, nie widzi racji przeciwnika i nie dystansuje się wobec własnych uczuć i wobec gniewu a jedyne czego pragnie to klęski wroga. Przywołując stanowisko Barbary Skargi, należy podkreślić, że uczucie nienawiści ślepnie zupełnie, kiedy sączy się w niej jad. I to właśnie wtedy, gdy w człowieku uczucie to zastyga, utrwala się i nie daje się wyeliminować, opanowując przy tym wszystko, pozbawiając człowieka obiektywnej

---

w innym kraju europejskim przez okres do jednego roku oraz wspieranie europejskiej współpracy uczelni wyższych ze wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz krajów kandydujących przez wspólne opracowanie programów nauczania, a także wymiany kadry akademickiej.

³ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/nienawi%C5%9B%C4%87;2489079> (dostęp: 1.06.2016).

⁴ B. Dunaj, *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa 2001, s. 597.

⁵ A. Reber, I. Kurcz, K. Skarżyńska (red.), *Słownik psychologii*, Warszawa 2000, s. 414.

⁶ S. Skorupka, *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa 1967, s. 506.

⁷ B. Skarga, *Przeciw nienawiści*, „Gazeta Wyborcza” z 19 marca 2005 r., s. 13.

oceny. „Nienawiść truje, zieje się nienawiścią niby ogniem i ten ogień spala. Nienawiść niszczy, bywa też ślepa, bezlitosna, okrutna”⁸.

Powyższe uczucie, według B. Skargi, może pojawić się w sytuacjach ekstremalnych, zwłaszcza gdy towarzyszy mu rozpacz i gniew. Przykładów, niestety, jest wiele, np. pobicie 14-letniej Turczynki 3 stycznia 2018 r. w Warszawie.

Rasizm

Niemожność opisania rasizmu wynika z ciągłego sporu i niejednoznaczności znaczenia tego słowa. Literatura w tym zakresie jest bardzo obszerna, dlatego trudno jednoznacznie wyjaśnić powyższe pojęcie, głównie z powodu przynależności pojęcia rasizm do zbioru „esencjonalnie kontestowanych pojęć”, czyli takich, które w swojej istocie wywołują wiele kontrowersji⁹. „Słownik języka polskiego” opisuje rasizm jako pogląd oparty na przekonaniu o nierównej wartości biologicznej, społecznej i intelektualnej ras ludzkich, łączący się z wiarą we wrodzoną wyższość jednej rasy¹⁰.

„Reprezentacja inności może odzwierciedlać globalną kulturę hegemoniczną, narodową kulturę głównego nurtu, subkultury albo kontrapunkty”¹¹. Mówiąc o kontrapunktach, Jan Nederveen Pieterse ma na myśli emancypację, antyrasistowskie nurty w kulturze popularnej. Uważa, że osoby odmiennej rasy są odbierane jako osoby chcące się wywyższyć, mocno i zdecydowanie ingerujące w społeczeństwo w celu zdobycia nad nim władzy. Reprezentując inność, chcemy być przeciwko rasizmowi, zarówno w życiu codziennym, jak i w narodowej kulturze. Należy pamiętać również, że każda arbitralna próba definicji może się spotkać z uprawnioną krytyką, wskazującą na zmienny i płynny charakter rasizmu jako zjawiska umykającego sztywnym definicjom¹².

---

⁸ B. Żmuda, *Czy może istnieć nienawiść usprawiedliwiona? Problem nienawiści ofiar do oprawców w myśli filozoficznej Barbary Skargi*, [w:] W. Zuziak, J. Synowiec (red.), *Nienawiść w życiu publicznym. Ujęcie filozoficzne*, Kraków 2016, s. 41–54.

⁹ M. Freedon, *Political Concepts and Ideological Morphology*, „The Journal of Political Philosophy” 1994, t. 2, nr 2.

¹⁰ *Słownik języka polskiego PWN...*

¹¹ J. Nederveen Pieterse, *White on Black. Images of Africa and Blacks in Western Popular Culture*, London, 1995, s. 231.

¹² R. Pankowski, *Rasizm a kultura popularna*, Warszawa 2006, s. 21.

Nienawiść na tle rasowym – statystyki

Wielu uważa się za osoby tolerancyjne. W 2010 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka przeprowadziła badania dotyczące rasizmu w Polsce¹³. Wzięły w nich udział osoby, które padły ofiarą przestępstw określonych w art. 119 Kodeksu karnego, tj. przemoc lub groźba bezprawna na tle narodowym, etnicznym itp. (kara za to przestępstwo wynosi od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności) i art. 257 Kodeksu karnego¹⁴, mówiącym o znieważeniu, naruszeniu nietykalności cielesnej osoby lub grupy osób z przyczyn narodowych, etnicznych itp. (tu Kodeks karny dla sprawcy przewiduje karę pozbawienia wolności do lat 3), a także trzy kobiety wypowiadające się na temat sytuacji dzieci cudzoziemskich lub dzieci z małżeństw mieszanych. Łącznie przeprowadzono 25 wywiadów z 24 osobami z różnych krajów Afryki, Azji i Europy.

Najczęściej spotykane przejawy rasizmu to publiczne znieważanie i wyzywanie ze względu na pochodzenie. Doświadczyły tego prawie wszystkie osoby biorące udział w wspomnianych badaniach. Czternaście osób zostało zaatakowanych fizycznie, z czego przynajmniej siedem było hospitalizowanych lub korzystało z pomocy/konsultacji lekarskiej. Oprócz tego trzy respondentki wypowiadały się na temat dzieci, które były ofiarami agresji fizycznej w szkołach. Dziewięć osób przytaczało przypadki naruszenia nietykalności cielesnej, dwie doświadczyły zastraszania. Rozmówcy mówili też o innych formach poniżania lub okazywania wrogości, demonstrowanych za pomocą gestów i słów, a także o prowokowaniu bójek¹⁵.

W kwietniu 2011 r. przedstawiony został raport Stowarzyszenia przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii „Otwarta Rzeczpospolita” pt. *Spoleczeństwo przeciw nienawiści*¹⁶, który podsumowuje rok pracy poświęconej badaniu działań prokuratur i sądów w postępowaniach o tzw. przestępstwa z nienawiści. Celem projektu¹⁷ było upowszechnianie idei i usprawnienie działań realizowanych od 1999 r. przez wspomniane stowarzyszenie, przede wszystkim zwalczanie wszelkich form rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii i innych postaw godzących w godność człowieka. „W obliczu wzrastającej obecności mowy nienawiści i agresji powodowanej rasizmem, antysemityzmem, ksenofobią i innymi rodzajami nietolerancji, uznaliśmy za konieczne podjęcie działań, które piętnowałyby to zjawisko i uświadamiały zarówno społeczeństwo, jak i organy

¹³ A. Mikulska, *Rasizm w Polsce – raport z badań wśród osób, które doświadczyły przemocy ze względu na swoje pochodzenie etniczne, rasowe lub narodowe*, Warszawa 2010, s. 9.

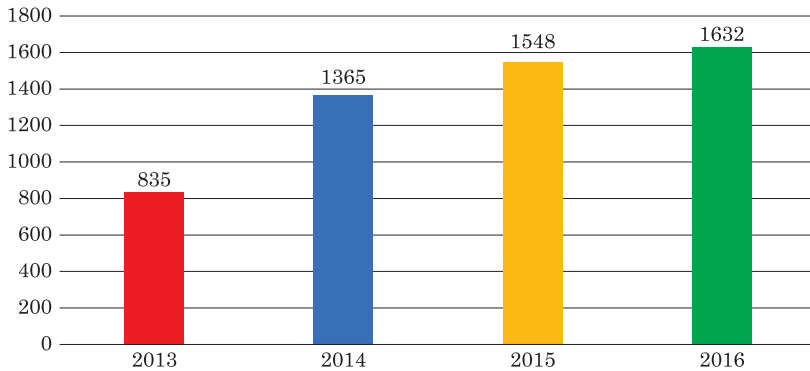
¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r., poz. 1600, t.j. z dnia 21 sierpnia 2018 r.).

¹⁵ A. Mikulska, op. cit., s. 37.

¹⁶ Publikacje Stowarzyszenia Otwarta Rzeczpospolita znajdują się na stronie: www.or.org.pl oraz w formie opublikowanego raportu *Spoleczeństwo przeciw nienawiści*, Warszawa 2011.

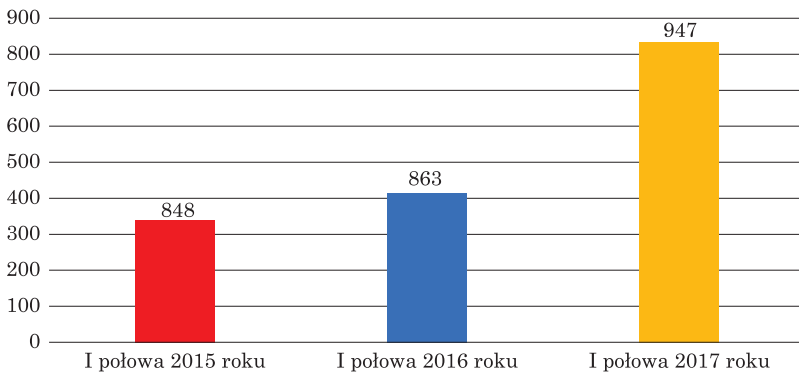
¹⁷ Projekt realizowany przez Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii Otwarta Rzeczpospolita od września 2014 r. do kwietnia 2016 r.

ścigania co do jego wysokiej szkodliwości społecznej i moralnej. W rezultacie liczba incydentów zgłoszonych przez internautów i Partnera (Fundacja Klamra) wynosiła 1546 (z tego w toku: 244, liczba incydentów zamkniętych: 229, liczba incydentów odrzuconych: 1073)¹⁸. Prokuratura Krajowa twierdzi, że liczba przestępstw z nienawiści rośnie od 2015 r.

Wykres 1. Liczba postępowań dotyczących przestępstw z nienawiści – dane Prokuratury Krajowej.

Źródło: sprawozdanie Prokuratury Krajowej.

Wykres 2. Liczba postępowań dotyczących przestępstw z nienawiści w rozbiciu na półrocza – dane Prokuratury Krajowej.

Źródło: sprawozdanie Prokuratury Krajowej.

Na wykresie 1 widoczna jest tendencja wzrostowa liczby postępowań dotyczących przestępstw z nienawiści. Jak piszą autorzy raportu, „w odniesieniu do nowych spraw, odnotowano ich wzrost we wszystkich regionach, za wyjątkiem regionu białostockiego (...)”. Największy wzrost nowych spraw tej kategorii odnotowano w regionie warszawskim (z 145 do 234) i krakowskim

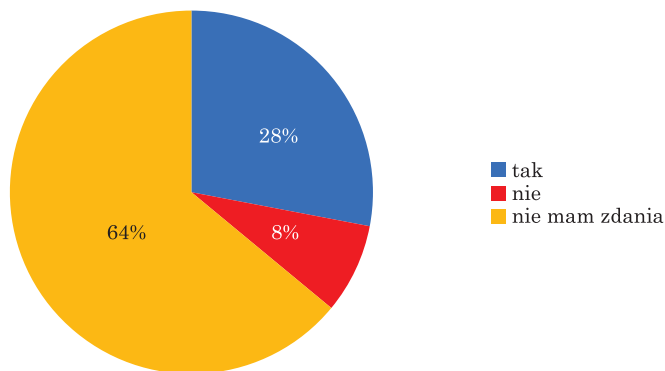
¹⁸ Otwarta Rzeczpospolita, Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii, projekt *Spoleczeństwo na rzecz tolerancji*” (wrzesień 2014 r. – kwiecień 2016 r.), Sprawozdanie merytoryczne, s. 16.

(z 43 do 65)¹⁹. Na wykresie 1 można wyraźnie zauważyć, że różnica w liczbie postępowań dotyczących przestępstw z nienawiści w 2013 r. jest o 797 razy mniejsza niż w 2016 r. To oznacza, że liczba ta, niestety, wzrosła prawie dwukrotnie.

Należy zwrócić uwagę, że wykres 2 przedstawia dane jedynie za półrocza, co w przemnożeniu przez drugie półrocze daje kolejno 1696, 1726 i 1894 postępowań. Porównując dane z tych dwóch powyższych wykresów, należy zauważyć, że wartość danych z całego 2013 r. jest podobna do wartości podanej jedynie za połowę 2015 r. Wykresy 1 i 2 wyraźnie przedstawiają znaczną tendencję wzrostową przestępstw nienawiści na tle rasowym. Około 1894 przestępstw zostało odnotowanych w 2017 r., jednak nie jest to liczba określająca wszystkie te przestępstwa. Wiele ofiar po prostu nie zgłasza takich ataków na policję.

Stosunek Polaków do uczestników programu Erasmus w Polsce

Autorka tekstu przeprowadziła badania w celu zapoznania się ze stosunkiem Polaków w wieku 18–40 lat do obcokrajowców biorących udział w programie Erasmus w Polsce. Badanie objęło 50 przypadkowych osób mających świadomość, czym w ogóle jest ten program. Osoby te pochodzą z różnych miast powyżej 200 tys. mieszkańców. Badanie objęło osoby o wykształceniu średnim bądź wyższym. Na początku autorka zapytała ankietowanych, czy uważają, że program ten jest dobrą opcją na rozwój osobisty. Głosów na ‘tak’ było zaledwie 28%, na ‘nie’ tylko 8%, a zdecydowana większość, tj. 64% zaznaczyła odpowiedź ‘nie mam zdania’.

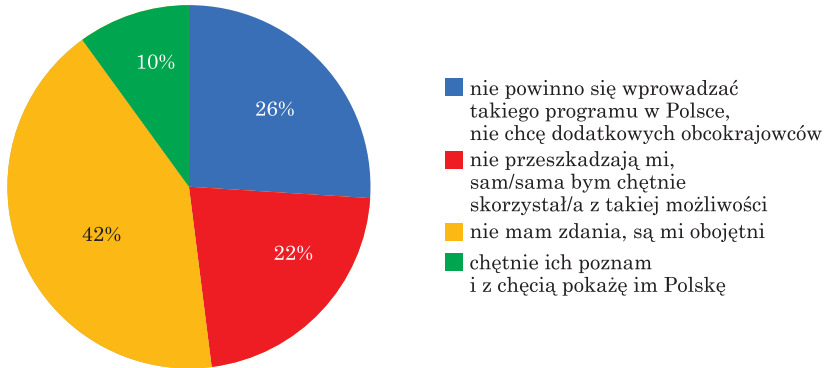

Wykres 3. Czy uważasz, że program Erasmus to dobra opcja na rozwój osobisty?

Źródło: opracowanie własne.

¹⁹ Sprawozdanie Prokuratury Krajowej dotyczące spraw o przestępstwa popełnione z pobudek rasistowskich, antysemickich lub ksenofobicznych.

Następne pytanie dotyczyło ogólnego stosunku badanych do obcokrajowców korzystających z programu Erasmus w Polsce. Ankietowani mieli do wyboru narzucone z góry odpowiedzi.

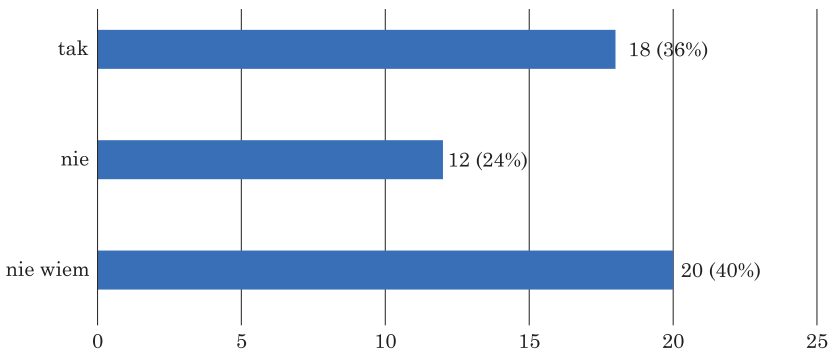

Wykres 4. Jaki jest Twój stosunek do obcokrajowców korzystających z programu Erasmus w Polsce?

Źródło: opracowanie własne.

Na postawione pytanie: *Jaki jest Twój stosunek do obcokrajowców korzystających z programu Erasmus w Polsce?*, zdania były podzielone – większość badanych wyraziła obojętność w tej kwestii, tj. odpowiedź ‘nie mam zdania, są mi obojętni’ wskazało aż 42% ankietowanych. Zaledwie 22% ankietowanych zaznaczyło odpowiedź, że obcokrajowcy im nie przeszkadzają oraz że sami by skorzystali z takiej możliwości. Jedynie 10% wyraziło chęć poznania tych osób i pokazania im kraju, a 26% uznało, że program taki w Polsce nie powinien być wprowadzony.

Wykres 5 przedstawia procentowy udział odpowiedzi na pytanie: *Czy osoby uczestniczące w programie Erasmus powinny być „oddzielone” od reszty polskich studentów, tj. mieszkać w osobnych akademikach, chodzić na wykłady przeznaczone tylko i wyłącznie dla nich?*

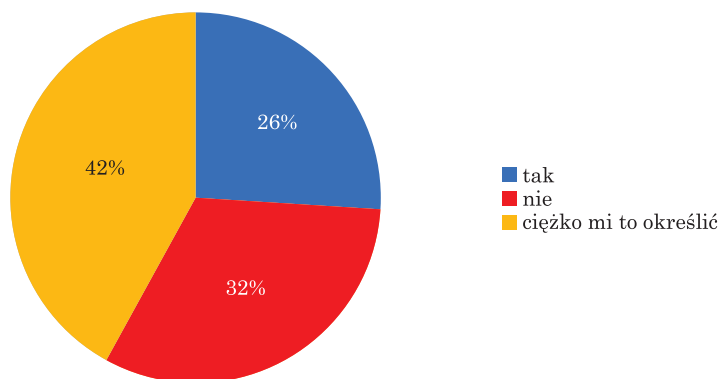

Wykres 5. Czy uważasz, że osoby uczestniczące w programie Erasmus powinny być „oddzielone” od reszty polskich studentów?

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie odpowiedzi udzielonych na tak postawione pytanie można wywnioskować, że zdania są nierówno podzielone – większość z badanych wykazała się obojętnością, swój pozytywny stosunek do jednoczenia się z obcokrajowcami zaznaczyło 12 osób (24%), 18 ankietowanych (36%) uważało, że tzw. Erasmusi powinni być oddzieleni od reszty, a 20 osób (40%) wskazało odpowiedź ‘nie wiem’.

Z kolei wykres 6 przedstawia odpowiedzi na pytanie, czy ankietowani uważają się za osoby tolerancyjne, niebędące rasistami.

Wykres 6. Czy uważasz się za osobę tolerancyjną?

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać większości ankietowanych (42%) uznała, że ciężko określić, czy są osobami tolerancyjnymi. Aż 32% ankietowanych szczerze zaznaczała, że nie są osobami tolerancyjnymi (co może także oznaczać, że są rasistami). Tylko 26% badanych uznała, że są osobami tolerancyjnymi.

Pomoc ofiarom

Istotnym czynnikiem działalności państwa oraz całego społeczeństwa, oprócz zdecydowanego hasła „Stop rasizmowi i mowie nienawiści”, jest pełnowymiarowa pomoc ofiarom. Jest ona bardzo ważna, gdyż wiele stowarzyszeń za wszelką cenę stara się uświadomić społeczeństwo w kwestii regulacji prawnych, odnoszących się właśnie do rasizmu i dyskryminacji oraz nienawiści z nimi związanych, a zawartych zarówno w prawie międzynarodowym i prawie europejskim. Wyróżnia się wiele regulacji prawnych odnoszących się do dyskryminacji, rasizmu i nienawiści, mianowicie:

1) Karta Narodów Zjednoczonych²⁰, która została podpisana 26 czerwca 1945 r. w San Francisco. Jej preambuła mówi o przywróceniu przez Ludy Narodów Zjednoczonych wiary w: podstawowe prawa człowieka, godność i wartość człowieka, równouprawnienie mężczyzn i kobiet oraz równość narodów dużych i małych.

2) Powszechna deklaracja praw człowieka²¹, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 10 grudnia 1948 r. w Paryżu, która stanowi rozwinięcie Karty Narodów Zjednoczonych. Nie jest ona umową międzynarodową, a rezolucją. Jej preambuła reguluje, że „uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju świata”. Art. 2 tej deklaracji stanowi, że każdy ma prawo posiadać wszystkie prawa wolności w niej zawarte, bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych narodowości pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu.

3) Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności²², sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 roku. W treści preambuły tejże konwencji podkreślony został cel Rady Europy, a mianowicie osiągnięcie większej jedności jej członków i że jedynym ze sposobów osiągnięcia tego celu jest ochrona oraz rozwój praw człowieka i podstawowych wolności. Rada Europy jest organizacją międzynarodową zajmującą się przede wszystkim promocją ochrony praw człowieka, demokracji i współpracy państw członkowskich w dziedzinie kultury.

4) Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej²³, której głównym celem jest popieranie i zachęcanie do powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich bez względu na różnicę rasy, płci, języka i wyznania. Według tejże konwencji człowiek rodzi się wolny i równy w swej godności i w swych prawach, zatem każdemu przysługują równe prawa do ochrony przed dyskryminacją i przed wszelkim podżeganiem do takiej dyskryminacji.

5) Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych²⁴, który został uchwalony 16 grudnia 1966 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Naro-

---

²⁰ Karta Narodów Zjednoczonych podpisana 26 czerwca 1945 r. w San Francisco, ratyfikowana przez Polskę 16 października 1945 r. (Dz.U. z 1945 r., Nr 23, poz. 90).

²¹ Powszechna deklaracja praw człowieka przyjęta i proklamowana regulacją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 (III) 10 grudnia 1948 r.

²² Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

²³ Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, otwarta do podpisu w Nowym Jorku 7 marca 1966 r., ratyfikowana przez Polskę 9 października 1968 r. (Dz.U. z 1969 r., Nr 25, poz. 187).

²⁴ Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych uchwalony 16 grudnia 1966 r. w Nowym Jorku (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167).

dów Zjednoczonych w Nowym Jorku. Jego preambuła również określa podstawowe prawa człowieka. Podkreślono w niej także to, że prawa te wynikają z przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej.

W opisanym przez autorkę raporcie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka zaznaczono, że konieczne jest m.in. stworzenie punktów pomocy dla osób doświadczających przemocy na tle rasistowskim, zapewnienie ciągłości finansowania tych punktów, szkolenie policjantów, by odpowiednio reagowali na wszelkie incydenty rasistowskie, a także wyciąganie konsekwencji dyscyplinarnych wobec tych policjantów, którzy dopuszczają się zaniedbań o charakterze rasistowskim. Ponadto należy zauważyć, że mimo narastającego zjawiska rasizmu, wzrasta jednakże świadomość i wiedza o tego typu zachowaniach i aktach przemocy. Już w 1996 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ ustanowiło Międzynarodowy Dzień Walki z Dyskryminacją Rasową, który obchodzony jest rokrocznie 21 marca i rozpoczyna Tydzień Solidarności z Ludami Zmagającymi się z Rasizmem i Dyskryminacją Rasową²⁵. Amnesty International²⁶, będący globalnym ruchem ponad 7 milionów ludzi, którzy niesprawiedliwość na świecie traktują osobiście, namawia, by wywierać naciski na rządy państw, aby:

- prowadziły działania zapobiegające hejtowi, mowie nienawiści i przestępstwom z nienawiści, np. w formie edukacji antydyskryminacyjnej,
- kształtowały debaty publicznej tak, by hejt i mowa nienawiści nie miały w niej miejsca,
- zawsze zabierały głos przeciwko nienawiści i przemocy,
- wnikliwie badano i ścigano przestępstw z nienawiści,
- usunęły luki prawnych, które pozbawiają ochrony osoby doświadczające przestępstw z powodu orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, stopnia sprawności, wieku, płci i statusu społeczno-ekonomicznego.

Wnioski

Pojęcie rasizmu jest trudne do zdefiniowania, dlatego też sama nienawiść utożsamiana z rasizmem może przybierać różne formy. Młodzi ludzie, definiując pojęcie nienawiści, zwrócili uwagę na najważniejsze przyczyny, które do niej prowadzą²⁷, m.in. zazdrość, nietolerancja oraz poczucie krzywdy. Warto

²⁵ <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/miedzynarodowy-dzien-walki-z-dyskryminacja-rasowa> (dostęp: 1.04.2019).

²⁶ W 1961 r. założony został globalny ruch praw człowieka pod nazwą Amnesty International. W Polsce Amnesty International jest stowarzyszeniem, jak również masowym i demokratycznym ruchem współtworzonym przez ponad 7000 członków i członkiń oraz dziesiątki tysięcy sympatyków.

²⁷ U. Kopeć, *Językowy obraz wartości w wypowiedziach licealistów, (przyjaźń, miłość, nienawiść)*, Rzeszów 2008, s. 175.

również wspomnieć o takich przejawach nienawiści, jak szykanowanie i wyśmiewanie innych jedynie z powodu pochodzenia, orientacji seksualnej lub koloru skóry.

Autorka przedstawiła wyraźną tendencję wzrostową przestępstw na tle rasowym w Polsce. Niestety, ta największą tendencją jest zauważalna w ostatnich latach. Z danych Prokuratury Krajowej wynika, że przestępstw na tle nienawiści jest w Polsce coraz więcej. W 2013 r. takich aktów przemocy było ponad 800, w 2016 r. już ponad 1600. Problem rasizmu i nienawiści oraz braku tolerancji jest tematem drażliwym, lekceważonym przez wszystkie polskie ugrupowania polityczne, a jedynie wykorzystywanym po obu stronach sceny politycznej do osiągnięcia celów populistycznych lub politycznych. W praktyce wygląda to tak, że ofiary pozostawiane są same sobie. Pomoc ofiarom jest możliwa, a przede wszystkim konieczna.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Duda M., *Przestępstwo z nienawiści. Studium prawnokarne i kryminologiczne*, WPiA UWM, Olsztyn 2016.
- Dunaj B., *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–2, Przegląd Reader's Digest, Warszawa 2001.
- Freeden M., *Political Concepts and Ideological Morphology*, „The Journal of Political Philosophy”, 1994, t. 2, nr 2.
- Kopeć U., *Językowy obraz wartości w wypowiedziach licealistów, (przyjaźń, miłość, nienawiść)*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008.
- Nederveen Pieterse J., *White on Black. Images of Africa and Blacks in Western Popular Culture*, New Haven, London 1995.
- Mikulska A., *Rasizm w Polsce – raport z badań wśród osób, które doświadczyły przemocy ze względu na swoje pochodzenie etniczne, rasowe lub narodowe*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2010.
- Pankowski R., *Rasizm a kultura popularna*, Trio, Warszawa 2006.
- Reber A., Kurcz I., Skarżyńska K. (red.), *Słownik psychologii*, Scholar, Warszawa 2000.
- Skarga B., *Przeciw nienawiści*, „Gazeta Wyborcza” z 19 marca 2005 r.
- Skorupka S., *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1967.
- Żmuda B., *Czy może istnieć nienawiść usprawiedliwiona? Problem nienawiści ofiar do oprawców w myśli filozoficznej Barbary Skargi*, [w:] W. Zuziak, J. Synowiec (red.), *Nienawiść w życiu publicznym*. Ujęcie filozoficzne, Kraków 2016.

Akty prawne

- Karta Narodów Zjednoczonych podpisana 26 czerwca 1945 r. w San Francisco, ratyfikowana przez Polskę 16 października 1945 r. (Dz.U. z 1945 r., Nr 23, poz. 90).
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284).

Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej, otwarta do podpisu w Nowym Jorku 7 marca 1966 r., ratyfikowana przez Polskę 9 października 1968 r., (Dz.U. z 1969 r., Nr 25, poz. 187).

Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 r., Nowy Jork (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167).

Powszechna deklaracja praw człowieka przyjęta i proklamowana regulacją Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 (III) w 10 grudnia 1984 r.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553).

Inne

Otwarta Rzeczpospolita, Stowarzyszenie przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii, Projekt „Społeczeństwo na rzecz tolerancji” (wrzesień 2014 r. – kwiecień 2016 r.), Sprawozdanie merytoryczne.

<https://s.jp.pwn.pl/sjp/nienawi%C5%9B%C4%87;2489079>.

<https://s.jp.pwn.pl/sjp/rasizm;2573471.html>.

<https://www.or.org.pl>, raport *Społeczeństwo przeciw nienawiści*, Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita, Warszawa 2011.

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/miedzynarodowy-dzien-walki-z-dyskryminacja-rasowa>.

Racial hatred in Poland

Summary

Hate as a feeling has been known for ages, both as love, it is impossible to describe these feelings unambiguously, but it is possible to statistically show signs of even hatred. In the 21st century, hatred has become a very common and common phenomenon both among young people and in the middle of the older generation. The most recent appearing in our public space, events associated with attacks against hatred arouse enormous emotions in the midst of people, but not everyone has the courage to, firstly, to strongly oppose them, and secondly to talk about it loud. A very small group of people will not defend themselves in the event of a verbal racial hatred attack, which is often encountered in public places such as metro, cafes or shopping centers. The article is aimed primarily at clarifying the concept of hatred in various aspects, as well as at presenting many situations related to it in different age categories and life situations. The author also wishes to draw attention to what racism and hatred connected with it are all about, as well as the way in which such racist actions and any forms of hatred can be prevented on a daily basis and in the future.

Key words: Hatred, racism, tolerance.